

versantur, eruenda sit, quae spiritualis est, vel spirituali adnexa (73, 1), multo sane magis eius vis retinenda est cum haereticis, atque infidelibus, quam cum catholicis, quandoquidem graviore ratione, quam catholici, sunt illi incapaces cuiuslibet circa eiusmodi materiam administrationis ac iuris. Est igitur totum discrimen in eo, quod infideles atque haeretici veritati obsistentes Ecclesiae catholicae praerogativas, et auctoritatem non agnoscunt. Inde fit, quod Ecclesia abstinere quidem potest a quibusvis concordatis cum iisdem ineundis, sed si e re sua, id est populorum saluti opportunum existimet, eadem pacisci, ita eam se gerere oportebit, ut pacti speciem in iisdem retineat, eaque perinde ac pacta servet. Quod si tractu temporis res eo deveniat, ut, circumstantiis mutatis, eadem servari sine detrimento salutis aeternae, adeoque sine peccato non possint, rem primo componere mutuo consensu curabit; sin id minus succedat, a fide data merito recedet, quandoquidem eo in casu vera etiam pacta vi sua deficiunt. Cf. *Leg. Quia* 16. ff. *Ad Leg. Aquil.*

At, inquires, hac lege meliore conditione erunt Haeretici atque Infideles, quam Catholici. *R. Nego.* Quamdiu enim ratio ac fides cuiquam steterit, manifestum eidem erit, meliore conditione eum esse, qui certius ad vitam aeternam dirigitur, prae cuius dispendio quidquid temporalis lucri est verum est detrimentum (*Philip. III.* 7, 8): certius autem dirigitur qui a Dei, adeoque ab Ecclesiae ductu magis pendet. Deinde ad praxim quod spectat, experientia docet, eadem ac fortasse maiore longanimitate ac prudentia se gerere Ecclesiam solere cum catholicis, ac cum ipsis haereticis atque infidelibus.

LIBER SECUNDUS

DE SUBIECTO POTESTATIS ECCLESIASTICAE, SEU DE PERSONIS
IN QUIBUS ILLA IURE RESIDET.

1. Generalis regula, unde tota exercenda est doctrina de legitimo potestatis ecclesiasticae subiecto, qui nempe ii sint, in quibus ecclesiastica potestas iure residet, et quanta in singulis resideat, voluntas Christi est, sive immediata, sive mediata. Cum enim Ecclesia sit societas non arbitrio hominum coacta, sed Christi voluntate instituta, manifestum est, ab eo esse repetendam eiusdem ordinationem et constitutionem; adeoque cognoscendum ab eo ipso esse, quinam in ea imperare, et quatenus possint, quive parere debeant. Cumque idem ipse potuerit, quod reapse fecit, facultatem alicui conferre alios etiam praefectos in Ecclesiae administratione adiiciendi, quo nempe facilius, adaucto fidelium numero, illa exerceatur; hinc sane monuimus, eam Christi voluntatem, non modo *immediatam*, verum etiam *mediatam* esse posse. Quapropter tria in capita materiam huius libri distribuemus, in quorum *primo* constitutionem Ecclesiae, qualis a Christo instituta est, exponemus; in *altero* referemus praecipua eorum systemata, qui a vera Ecclesiae constitutione aberrarunt, eaque breviter refutabimus; in *tertio*, qui annulus ferme erit, quo ius publicum ecclesiasticum cum iure ecclesiastico privato, idest cum iure canonico proprie dicto colligetur, legitimos iuris canonici fontes quodam veluti corollario aperiemus, ut nempe de singulis legibus, quae forte proponantur, iudicium ferri possit, utrum verae leges, utpote quae a legitimo fonte profectae sint, haberi debeant, necne.

CAPUT PRIMUM

DE VERA ECCLESIAE CONSTITUTIONE.

2. Brevem conspectum, et summa veluti capita ecclesiasticae constitutionis exponimus, ne alterutrum ex his duobus vitiis incurramus, ut vel manca sit, ea ommissa, eccle-

siastici iuris doctrina, suoque fundamento destituta, vel eadem crambes, si plenius exponi velit, heic recoquatur, quae in Theologia iam apposita est. Itaque singulorum capitum diligentem demonstrationem si quis cupiat, is adeat Theologos; heic totum simul systema, quo Christus Ecclesiam suam ordinavit, singulariumque partium cohaesionem uno veluti obtutu comprehendendam ex praesupposita theologica veritate habere contentus sit.

3. Ita igitur ex Theologia constat, ordinasse Christum Ecclesiam suam.

I. Totum Ecclesiae corpus duas in classes distingui voluit, quarum altera populum contineat, quo in numero qui censentur, *Laici* audiunt, altera coalescat ex illis, quibus cura finis proximi Ecclesiae, idest sanctificationis animarum, adeoque potestas ecclesiastica est demandata, iique *Clerici* appellantur.

II. Cum eiusmodi Ecclesiae finis, idest sanctificatio animarum, habeatur per *gratiam sanctificantem*, quam Christus per *sacramenta* haberi voluit, accedente *cooperatione hominis* sive per idoneas dispositiones ad illam acquirendam, sive per bona opera ad eam conservandam et augendam, ad duo capita curam finis Ecclesiae Clericis commissam direxit: 1°. ad efficienda sacramenta; 2°. ad fideles recte et quantum fieri potest efficaciter dirigendos, ut divinae gratiae, quae per sacramenta confertur, quemadmodum par est, cooperentur: unde duas constituit in Ecclesia potestates, quae *Hierarchiae* appellantur, alteram *Ordinis*, alteram *Iurisdictionis*, quarum prior definitur *Potestas, quae ordinatur ad efficienda sacramenta*; altera dicitur *Potestas pascendi*, seu gregem Christi regendi tum quoad intellectum per doctrinam rectae fidei, quae praecepti ritu credenda proponitur, tum quoad voluntatem per verum proprieque dictum imperium, quo in tota mediolorum oeconomia fideles dirigantur, ita ut ipsa quoque sacramentorum dispensatio ad eiusmodi potestatis officium pertineat.

III. Ordinis potestatem indelebilem, eique, cui semel collata sit, perpetuo inhaerentem esse voluit, licet ea utendi facultas a iurisdictione pendeat; unde si quis potestate ordinis instructus sacramenta sui ordinis propria conficiat,

cum tamen iurisdictionem non habeat, is *illicitum* actum aget, sed tamen *validum*; quandoquidem applicatione virium sufficientium consequi effectum necesse fuit; eaquepropter *ex opere operato* dimanare effectus in sacramentis dicitur: nisi tamen res sit de *sacramento Poenitentiae*, quod esset etiam *invalidum*, quia administratio sacramentalis *poenitentiae* habet conditionem *iurisdictionis* intrinsece et essentialiter adiunctam; siquidem fieri debet *more iudicii*, cum cetera conferantur simpliciter *more beneficii*.

IV. Eandem hanc ordinis hierarchiam distinxit in Episcopos, Presbyteros, et Ministros, non eodem tamen potestatis gradu, sed longe diverso, ita ut summus ac plenus sit in Episcopis, infimus in Ministris.

V. Hierarchiam autem iurisdictionis non immobiliter adhaerentem, sed amovibilem fecit; eamque constituit plene quidem ac perfecte in Romano Pontifice, et deinde in Episcopis, qui proinde proprio nomine *Pastores* appellantur; quadantenus autem etiam in Presbyteris et in Diaconis, quorum etiam ordines dicuntur proinde *hierarchici*; ea tamen omnia hoc modo ac discrimine.

a) Ut Romanum Pontificem 1°. Vicarium suum esse voluerit, totiusque Ecclesiae fundamentum; adeoque et *centrum unitatis*, cui qui adhaereant, ii tantum in Ecclesia sint; et *Principem totius ecclesiae*, qui plenam, et universalem in eadem habeat potestatem, quam Primatum dicunt: 2°. ut *infallibilitatis dono* ad fidelium intellectus in doctrina fidei atque morum certissime dirigendos eundem instruxerit: 3°. ut rationem eius successionis hisce limitibus determinarit; ut successoris sibi constituendi facultatem (nisi forte extraordinaria quaedam, et proprie dicta necessitas id imperet) eidem denegarit, modum tamen electionis, ipsosque electores designandi ius tribuerit.

b) Ut Episcopus constituerit proprie dictos ac perfectos Pastores, sed Romano Pontifici subiectos hac quidem lege ac ratione: 1°. ut eorum munus atque institutio eo tendat, ut praeter Romanum Pontificem, qui solus totam Ecclesiam administrare non posset, alii quoque praesto sint, qui in partem eius sollicitudinis vocentur; quique sint habiles ad fideles sibi creditos perfecte regendos, eandemque ob ratio-

nem ad supremum hierarchiae ordinis gradum sint evecti; adeoque ea potestate instructi sint, qua *in genere* habiles facti fuerint ad omnia media, quae ad finem necessaria sint, administranda; *in specie* autem quoad *sacramenta* ut omnia conferre valeant; potissimum autem, et iure sui ordinis proprio *ordinem, et confirmationem*; atque hanc quidem *iure ordinario*; illum, si de hierarchicis gradibus res sit, *iure absolute exclusivo*, si de ceteris (infra VI), item *ordinario iure*; quoad *directionem intellectus* ut sint iudices fidei et doctrinae morum, ita tamen ut infallibilitatis donum coniunctim, idest simul congregati eatenus habeant, quatenus cum Romano Pontifice consentiunt, singuli autem nullo modo, adeoque in rebus dubiis ad eundem Romanum Pontificem, qui et infallibilis et centrum unitatis est, causam remittere debeant: quoad *directionem voluntatis* ut veri perfectique imperii iura habeant: 2° ut totam hanc potestatem nonnisi dependenter a Romano Pontifice exercere debeant, ita ut eisdem sit non modo loca determinare, in quibus illam exercent, verum etiam eandem et suspendere, et restringere, et si necessarium visum fuerit, alio submisso pastore, etiam inhibere: 3°. quod consequens est, ut iurisdictio episcopalis derivetur in singulos auctoritate sive immediata, sive mediata Romani Pontificis, quae dicitur *legitima missio*; non autem ipsa consecratione, seu episcopalis ordinis susceptione, qua tantum potentia confertur sacramenta conficiendi, etabilitas ad gregem Christi regendum, non autem facultas eiusdem et potentiae et habitatis exercendae.

c) Ut Presbyteros tamquam Episcoporum adiutores instituerit non omni tamen in munere, sed in administratione tantum sacramentorum exceptis confirmatione et ordine, et in verbi Dei praedicatione; idque hisce legibus: 1°. ut totam hanc potestatem nonnisi dependenter ab Episcopo (multo autem magis a Romano Pontifice) exercere possint; ita ut regulariter ipsius Episcopi sit eandem et suspendere et restringere, et, si ratio id postulet, etiam inhibere: 2°. quod consequens est, ut facultas exercendi presbyteralia munera derivetur in singulos auctoritate Episcopi, vel Romani Pontificis, non autem ipsa ordinatione, qua tantum potentia confertur conficiendi sacramenta presbyterata-

lis ordinis propria, non autem facultas eandem potentiam exercendi.

d) Ut denique Diaconos ea in re hierarchicos effecerit, ut vi sui ordinis habiles sint ad sacramenta baptismi, atque Eucharistiae administranda, et ad praedicationem verbi Dei exercendam, ita tamen, ut nonnisi auctoritate Episcopi haec faciant.

VI. Facultatem fecit Ecclesiae, idest Romano Pontifici, aut Episcopis una cum eo coniunctis, alios gradus, prout ipsa expedire censuerit, instituendi tum in hierarchia iurisdictionis, tum etiam in hierarchia ordinis, hoc tamen sensu, atque modo:

a) Quoad *hierarchiam ordinis*, ut non intelligatur facta esse facultas inducendi novam quandam potestatem ordinis, sed ex officio ultimi ordinis hierarchici minores quasdam partes secernendi, unde alii ordines eodem minores constituantur.

b) Quoad *hierarchiam iurisdictionis* 1°. ut Romano Pontifici data fuerit facultas vocandi alios in partem suae sollicitudinis non modo in ea re, quae spectat ad *agnos*, idest ad populum, instituendo ex. gr. magistratus alios ecclesiasticos, qui licet episcopali ordine non instructi episcopalem tamen iurisdictionem in plebem sibi assignatam exercent, iis exceptis, quae episcopalem ordinem omnino exigunt; quod videmus factum fuisse in Abbatibus, quos dicunt *Nullius*: verum etiam in ea re, quae spectat ad *oves*, idest ad Episcopos, instituendo ex. gr. certos iurisdictionis gradus, quibus adnexa sit aliqua in ipsos Episcopos iurisdictionis, ut cum impar sit Sedes Apostolica opportuno tempore ac prompte omnibus providere sive ob eorum numerum latius excrecentem, sive ob nimiam locorum distantiam, praesto sint alii, qui Apostolicae curae partes expleant, quod factum videmus in institutione Patriarcharum, Primatum, Metropolitanarum; vel etiam mittendo, cum necessarium visum fuerit, extraordinarios aliquos praefectos, qui suam potestatem in ipsos Episcopos exercent; quod item videmus factum fuisse, atque identidem fieri in Vicariis Apostolicis et in Legatis: 2°. ut pari modo etiam Episcopis liceat (nisi altiore potestate prohibeantur) constituere in ea Ecclesiae parte, quae